

Çevirenler
Yrd. Doç. Dr. İbrahim KABOĞLU
Arş. Gör. Oğuz DÖNMEZ

AFRİKA İNSAN VE HALKLAR HAKLARI ŞARTI (X)

ÖNSÖZ

“Afrika İnsan ve Halklar Hakları Şartı” başlığını taşıyan bu Şarta taraf Afrika Birliği Örgütü (A.B.Ö.) üyesi Afrikalı Devletler,

Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'nın Monrovia'da (Liberya) 17-20 Temmuz 1979 tarihlerinde düzenlenen Onaltıncı Olağan Oturumunda, “özellikle İnsan ve Halkların Haklarının ilerletilmesi ve korunmasıyla ilgili kurumsal organları kurmayı öngören Afrika İnsan ve Halklar Hakları Şartı öntasarısının” hazırlanmasına ilişkin 115 (XVI) nolu kararını hatırlatarak ;

“Özgürlük , eşitlik, adalet ve onurun Afrika halklarının meşru özlmlerinin gerçekleşmesinde başlıca hedefler” olarak yer aldığı Afrika Birliği Örgütü Şartı'nı göz önüne alarak;

(x) Afrika Birliği Örgütü Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı tarafından Nairobi'de 21 Haziran 1981 tarihinde kabul edilen Afrika İnsan ve Halklar Hakları Şartı Fransızca aslından çevrilmiştir. Metin için bkz. DROITS DE L'HOMME DROITS DES PEUPLES(Etudes réunies par A. Fenet). P.U.F. 1983. s. 209-227. LE GUIDE DES DROITS DE L'HOMME, (Afrique-Monde Arabe), Ed. Sans Frontière. 1985, s. 126-143.

Afrika sömürgeciliğini her türlü biçimiyle ortadan kaldırmak, Afrika halklarına en iyi varlık koşullarını sunmak için güçbirliği ve çabalarını yoğunlaştırmak ve düzenleştirmek, Birleşmiş Milletler Şartı ve İnsan Hakları Evrensel Bildiri'sini göz önüne alarak, uluslararası işbirliğini kolaylaştırmayı, yukarıda anılan Şartın 2. maddesiyle resmen üstlenmeyi yeniden teyit ederek ;

İnsan ve halklar hakları anlayışını esinleyen ve onu niteleyen tarihsel geleneklerin ve Afrika uygarlık değerlerinin erdemlerini dikkate alarak ;

Bir yandan, uluslararası korumanın da haklılaştırdığı gibi, insanlığın temel haklarının insan kişiliğine özgü değerler üzerine dayandığını, diğer yandan halkların hakları gerçeği ve buna saygının zorunlu olarak insan haklarını güvence altına alması gerektiğini tanıyarak;

Hak ve özgürlüklerden yararlanmanın herkese ödevlerini yerine getirmesi zorunluluğu yüklediğini göz önüne alarak;

Gelişme hakkına özel bir dikkat gösterilmesinin temel olmakla birlikte, kişisel ve siyasal hakların, ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan anlayışta olduğu kadar evrensellikte de ayrılmaz olduğuna, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların karşılanmasının kişisel ve siyasal haklardan yararlanmayı güvence altına aldığına inanmış olarak;

Hakları gerçek bağımsızlığı ve onuru için mücadeleye devam eden, ayrıca sömürgecilik, yeni sömürgecilik, ırk ayrımı, siyonizm, saldırı niteliğinde yabancı askeri üsleri ve ayrımcılığın özellikle ırk, budun, renk, cinsiyet, dil, din veya siyasal kanaate dayalı biçimlerini ortadan kaldırma yükümü altına giren Afrika'yı tümüyle kurtarma ödevlerinin bilincinde olarak;

Birleşmiş Milletler Örgütü, Bağlantısızlar Hareketi ve Afrika Birliği Örgütü çerçevesinde kabul edilen bildiriler, sözleşmeler ve diğer belgelerde yer alan insan ve halkların özgürlükleri ve haklarına bağlılıklarını doğrulayarak;

Bu haklara ve özgürlüklere Afrika'nın geleneksel bağlılığınca verilen önemi dikkate alarak, insan ve halkların hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi ve korunmasını sağlamanın ödevleri olduğuna kesin bir inançla,

aşağıdaki metin üzerinde anlaşmışlardır :

BİRİNCİ KISIM : HAKLAR VE ÖDEVLER

Bölüm I

İNSAN VE HALKLARIN HAKLARI

Madde 1

Afrika Birliği Örgütü üye Devletleri, bu Şart'ta belirtilen hakları, ödevleri ve özgürlükleri tanırlar ve onları uygulamak için yasamaya ilişkin veya başkaca önlemler kabul etmeyi yükümlenirler.

Madde 2

Herkes, özellikle ırk, budun, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal düşünce veya başka her türlü kanaat, ulusal veya sosyal köken, servet, doğuş veya başka her hangi bir durum ayrımı yapmaksızın bu Şart'ta tanınan ve güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanma ve bunları kullanma hakkına sahiptir.

Madde 3

1. Herkes yasa önünde tam bir eşitlikten yararlanır.
2. Herkes eşit bir yasal koruma hakkına sahiptir.

Madde 4

İnsan kişiliğine dokunulamaz. Herkes, yaşamına ve kişiliğinin maddi ve manevi bütünlüğüne saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Hiç kimse keyfi olarak bu haktan yoksun bırakılamaz.

Madde 5

Her birey, insan kişiliğine ayrılmaz biçimde bağlı olan onuruna saygı ve hukuki kişiliğinin tanınması hakkına sahiptir. İnsanın her türlü sömürü ve aşağılanması, özellikle kölelik, insan ticareti, maddi veya manevi işkence ve insancıl olmayan, aşağılayıcı cezalar veya kötü muameleler yasaktır.

Madde 6

Her birey özgürlük ve kişi güvenliği hakkına sahiptir. Yasayla önceden belirlenen nedenler ve koşullar dışında, hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılmaz; özellikle hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz veya tutuklanamaz.

Madde 7

1. Herkes davasının dinlenilmesi hakkına sahiptir. Bu hak şunları içerir:
a) Yürürlükteki sözleşmeler, yasalar, düzenleyici işlemler ve teamüllerce kendilerine tanınan ve güvence altına alınan temel hakları çiğneyen her işlemle karşı yetkili ulusal yargı mercilerine başvurma hakkı;

b) Yetkili yargı merci tarafından suçluluğu kesinleşinceye kadar suçsuzluk karinesi hakkı;

c) Savunma hakkı. Bu hak kendi tercihinine göre bir savunucudan yardım görme hakkını içerir.

d) Yansız mahkemelerce makul bir süre içinde yargılanma hakkı.

2. Hiç kimse oluşturduğu sırada yasal olarak cezalandırılmayan bir eylem veya bir ihmalden dolayı suçlanamaz. Suçun işlendiği sırada öngörülmeyen hiçbir cezai yaptırım uygulanamaz. Ceza şahsidir ve yalnız suçlu çarptırılabilir.

Madde 8

Vicdan özgürlüğü, dinsel inançları açıklama ve dinsel vecibelerin serbestçe yerine getirilmesi güvence altına alınmıştır. Kamu düzeni saklı kalmak kaydıyla, hiç kimseye bu özgürlüklerin kullanılmasını sınırlamayı amaçlayan zorlayıcı önlemler uygulanamaz.

Madde 9

1. Herkes haber alma hakkına sahiptir.

2. Herkes yasalar ve düzenleyici işlemler çerçevesinde kanaatlerini açıklama ve yayma hakkına sahiptir.

Madde 10

1. Herkes yasanın koyduğu kurallara uygun olmak kaydıyla başkalarıyla serbestçe dernek kurma hakkına sahiptir.

2. Hiç kimse bir derneğe üye olmaya zorlanamaz; ancak 29. maddede öngörülen dayanışma mecburiyeti kaydı saklıdır.

Madde 11

Herkes başkalarıyla serbestçe toplanma hakkına sahiptir. Bu hak özellikle ulusal güvenlik, başkasının güvenliği, sağlık, ahlak veya kişi hakları ve özgürlükleri bakımından yarar bulunan durumlarda, yasalar ve düzenleyici işlemlerce konan zorunlu sınırlamalar saklı kalmak kaydıyla kullanılır.

Madde 12

1. Herkes yasaların koyduğu kurallara uygun olmak kaydıyla, Devlet içinde serbestçe dolaşma ve ikametini seçme hakkına sahiptir.

2. Herkes kendi ülkesi dahil her ülkeyi terketme ve kendi ülkesine dönme hakkına sahiptir. Bu hak ulusal güvenlik, kamu düzeni ve genel sağlık veya genel ahlakın korunması bakımından zorunlu olan hallerde ancak yasayla sınırlanabilir.

3. Haksız olarak izlenen ve şiddete maruz kalan her kişi, ilgili ülkenin yasasına ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak yabancı ülkeye sığınma hakkına sahiptir.

4. Bu Şarta taraf bir Devletin ülkesine yasal olarak kabul edilen yabancı, ancak yasaya uygun bir karar gereğince sınırdışı edilebilir.

5. Yabancıların topluca sınırdışı edilmesi yasaktır. Ulusal, sosyal, budunsal veya dinsel gruplara bir bütün olarak yönelen sınır dışı etme, kolektif sınır dışı etmemdir.

Madde 13

1. Bütün vatandaşlar, ülkelerinin kamu hizmetlerinin yönetimine doğrudan doğruya veya yasalarca konan kurallara uygun olarak serbest seçimler sonucu belirlenen temsilcileri aracılığıyla serbestçe katılma hakkına sahiptirler.

2. Bütün vatandaşlar, aynı zamanda ülkelerinin kamu görevlerine katılma hakkına sahiptirler.

3. Herkesin yasa önünde tam bir eşitlik ilkesi gereğince kamu mallarından ve hizmetlerinden yararlanma hakkı vardır.

Madde 14

Mülkiyet hakkı güvence altına alınmıştır. Bu hakka ancak topluluğun genel çıkarı doğrultusunda veya kamulaştırma yasaları hükümlerine uygun olarak sınırlama getirilebilir.

Madde 15

Herkes adil ve tatmin edici koşullarda çalışma hakkına ve eşit işe eşit ücret alma hakkına sahiptir.

Madde 16

1. Herkesin varabileceği en iyi bedensel ve zihinsel sağlık durumuna sahip olma hakkı vardır.

2. Bu şarta taraf Devletler, halkının sağlığını koruma ve hastalık durumunda, tıbbi yardım sağlamak amacıyla gerekli önlemleri almak yükümü altına girerler.

Madde 17

1. Herkes eğitim hakkına sahiptir.

2. Herkes topluluğun kültürel yaşantısına serbestçe katılma hakkına sahiptir.

3. Ahlakın ve topluluk tarafından geleneksel değerlerin yükseltilmesi ve korunması, insan haklarını savunması çerçevesinde Devlet için ödev oluşturur.

Madde 18

1. Aile toplumun doğal öğesi ve temelidir. Devlet maddi ve manevi sağlığını gözetmekle ödevli olduğu aileyi korumalıdır.

2. Devlet, ahlakı ve topluluk tarafından tanınan geleneksel değerleri koruma görevi çerçevesinde aileye yardım etmek zorundadır.

3. Devlet, kadına karşı her türlü ayrıımı kaldırmayı gözetmek ve uluslararası bildiri ve sözleşmelerde açıkça belirtilen kadın ve ocuk haklarını korumayı sağlamakla ödevlidir.

4. Yaşlı ve sakat kişiler, maddi ve manevi gereksinimleri konusunda özgül koruma önlemleri aldırma hakkına da sahiptirler.

Madde 19

Bütün halklar eşittir; aynı onurdan yararlanır ve aynı haklara sahiptirler. Hiçbir şey bir halkın diğerine hakimiyetini haklaştıramaz.

Madde 20

1. Her halk var olma hakkına sahiptir. Her halkın zamanaşımına uğramaz ve devredilmeyen bir kendi yazgısını belirleme hakkı vardır. Her halk serbestçe siyasal

statüsünü belirler ve yine serbestçe seçtiği yolla ekonomik ve sosyal gelişmesini sağlar.

2. Sömürgeleşmiş veya ezilen halklar uluslararası toplulukça tanınan bütün araçlara başvurarak egemen devletten kendilerini özgürleştirme hakkına sahiptirler.

3. Bütün halklar siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda yabancı egemenliğine karşı kurtuluş mücadelelerinde bu Şarta taraf olan Devletlerden yardım alma hakkına sahiptirler.

Madde 21

1. Halklar zenginlik ve doğal kaynaklarına serbestçe tasarruf edebilirler. Bu hak halkların yalnızca çıkarı doğrultusunda kullanılır. Hiçbir durumda bir halk bundan yoksun edilemez.

2. Bu hakkın hile ve şiddetle elinden alınması halinde buna maruz kalan halkın, mallarını geri alma ve uygun bir ödünceye hakkı vardır.

3. Zenginliklerin ve doğal kaynakların serbestçe tasarrufu, karşılıklı saygı, hakkaniyete uygun değişim, uluslararası hukuk ilkelerine dayanan uluslararası ekonomik işbirliğini geliştirme mecburiyetine zarar vermeyecek biçimde kullanılır.

4. Bu Şarta taraf Devletler, Afrika birliği ve dayanışmasını güçlendirmek amacıyla zenginlik ve doğal kaynakları üzerine serbest tasarruf hakkını kullanma konusunda bireysel olduğu kadar toplu olarak da yükümlü altına girerler.

5. Bu Şarta taraf Devletler, her ülke halkına ulusal kaynaklarından gelen avantajlardan tam olarak yararlanmaya olanak vermek amacıyla her türlü yabancı dış ekonomik sömürü biçimini ve özellikle uluslararası tekellerce uygulanan sömürüyü ortadan kaldırma yükümlü altına girerler.

Madde 22

1. Bütün halklar özgürlüklerine ve kimliklerine kesin saygı çerçevesinde, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme hakkına ve insanlığın ortak malvarlığından eşit yararlanma hakkına sahiptirler.

2. Devletler, gelişme hakkının kullanılmasını ayrı ayrı veya işbirliği halinde sağlamakla yükümlüdürler.

Madde 23

1. Halklar ulusal planda olduğu kadar, uluslararası alanda da barış ve güvenlik hakkına sahiptirler. Devletler arasındaki ilişkileri, Birleşmiş Milletler

Şartınca örtülü olarak doğrulanan, Afrika Birliği Örgütü'nce de teyit edilen dayanışma ve dostca ilişkiler ilkesi yönlendirmelidir.

2. Şarta taraf Devletler, barışı, dayanışmayı ve dostça ilişkileri güçlendirmek amacıyla;

a) Bu Şartın 12. madde hükümlerince sığınma hakkından yararlanan kim-
senin kendi ülkesine veya bu Şarta taraf olan diğer ülkelere yöneltilmiş yıkıcı bir
eyleme girişmesini,

b) Devletlerin kendi topraklarını bu Şarta taraf olan bir diğer Devletin
halkına karşı yöneltilen yıkıcı veya terörist eylemlerin hareket temeli olarak kullanı-
masını yasaklamayı yükümlenirler.

Madde 24

Bütün halklar, gelişmelerine uygun olarak tatmin edici ve bütünleyici bir
çevre hakkına sahiptirler.

Madde 25

Bu Şarta taraf Devletler, Şart'ta yer alan haklara ve özgürlüklere saygıyı
öğretim, eğitim ve yayınla geliştirmek ve sağlamakla, ayrıca bu hak ve özgürlük-
lerin aynı şekilde bunlara denk düşen mecburiyet ve ödevleri de içerdiğini gözet-
mek amacıyla önlemler almakla yükümlüdürler.

Madde 26

Bu Şarta taraf Devletler mahkemelerin bağımsızlığını güvence altına almak
ve bu Şart tarafından güvenceye bağlanan hakların ve özgürlüklerin geliştirilmesi
ve korunmasıyla yükümlü ulusal kurumları kurmaya ve olgunlaştırmaya olanak
tanımakla yükümlüdürler.

Bölüm II

ÖDEVLER

Madde 27

1. Her bireyin aileye ve topluma, Devlete ve yasal olarak tanınan diğer
topluluklarla uluslararası topluluğa karşı ödevleri vardır.

2. Her kişinin hakları ve özgürlükleri başkasının haklarına, kolektif güvenliğe, ahlaka ve genel çikara saygı çerçevesinde kullanılır.

Madde 28

Her birey hiçbir ayırım gözetmeksizin benzerlerine saygı duymak, onları gözetmek ve onlarla karşılıklı saygı ve hoşgörüyü ilerletme, koruma ve güçlendirme olanak veren ilişkilere girmekle ödevlidir.

Madde 29

Ayrıca bireyin şu ödevleri vardır :

1. Ailenin uyumlu gelişmesini korumak, ailenin saygı görmesi için çalışmak; ebeveynlerine her zaman saygı duymak, onları beslemek ve zorunlu durumda onlara yardım etmek.

2. Kendi ulusal topluluğuna maddi ve zihinsel yeteneklerini sunarak hizmet etmek.

3. Yurттаşı olduğu veya oturduğu Devletin güvenliğini bozmamak.

4. Sosyal ve ulusal dayanışmayı özellikle bu dayanışma tehlikeye girdiği zaman korumak ve güçlendirmek.

5. Yasa tarafından belirlenen koşullarda ulusal bağımsızlığı ve ülkenin toprak bütünlüğünü korumak, güçlendirmek ve genel olarak ülkesinin savunmasına katkıda bulunmak.

6. Yetenek ve olanakların elverdiği ölçüde çalışmak ve toplumun temel çıkarlarını korumak için yasaca belirlenen vergi, harç ve benzeri ödemeleri yapmak.

7. Toplumla olan ilişkilerinde, hoşgörü, iletişim ve başbaşa verip düşünme anlayışı ve genel bir biçimde toplumun manevi sağlığının gelişmesine katkıda bulunma çerçevesinde, Afrika'nın olumlu kültürel değerlerinin korunmasını ve güçlendirilmesini gözetmek.

8. Yetenekleri ölçüsünde her zaman her düzeyde Afrika Birliği'nin gelişmesine ve gerçekleşmesine katkıda bulunmak.

İKİNCİ KISIM : KORUMA ÖNLEMLERİ

Bölüm I

AFRİKA İNSAN VE HALKLAR HAKLARI KOMİSYONUNUN BİLEŞİMİ VE ÖRGÜTLENMESİ

Madde 30

Afrika Birliği Örgütü nezdinde insan ve halkların haklarını geliştirmek ve onların Afrika'da korunmasını sağlamakla yükümlü olan aşağıda "Komisyon" adıyla anılan Afrika İnsan ve Halklar Hakları Komisyonu kurulmuştur.

Madde 31

1. Komisyon ahlaki seciyeleri, dürüstlük ve yansızlıklarıyla tanınmış, en üst düzeyde üne sahip ve hukuk alanında deneyimi bulunan kişilerin katılmasına özel bir önem verilerek insan ve halklar hakları konusunda uzmanlığa sahip Afrikalı şahsiyetler arasından seçilen onbir üyeden oluşur.

2. Komisyon üyeleri kişisel olarak oturuma katılırlar.

Madde 32

Komisyon aynı Devletin birden fazla yurttaşını içeremez.

Madde 33

Komisyon üyeleri bu Şarta taraf Devletlerce bu amaçla sunulan kişiler listesinden, Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'nca gizli oyla seçilirler.

Madde 34

Bu Şarta taraf her Devlet en çok iki aday gösterebilir. Adaylar bu Şarta taraf Devletlerden birinin milliyetine sahip olmak zorundadırlar. Bir Devlet tarafından iki aday gösterildiği zaman, adaylardan biri bu Devlet milliyetine sahip olabilir.

Madde 35

1. Afrika Birliği Örgütü Genel Sekreteri bu Şarta taraf Devletleri seçimlerden en az dört ay önce, Komisyonca aday gösterme işleminin yapılmasına davet eder.

2. Afrika Birliği Örgütü Genel Sekreteri bu şekilde gösterilen kişilerin alfabetik listesini yapar ve bunu seçimlerden en az bir ay önce Devlet ve Hükümet Başkanlarına bildirir.

Madde 36

Komisyon üyeleri altı yıllık bir dönem için seçilirler. Yeniden seçilmeleri mümkündür. Bununla birlikte, ilk seçimlerde seçilen üyelerin dördünün süresi iki yılın, diğer üçünün görev süresi dört yılın bitiminde sona erer.

Madde 37

İlk seçimden hemen sonra, 36. maddeye göre seçilen üyelerin adları A.B.Ö. Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'nca kura ile seçilir.

Madde 38

Seçimlerden sonra Komisyon üyeleri görevlerini tam bir tarafsızlıkla yerine getireceklerine dair resmen bağlılık bildirisinde bulunurlar.

Madde 39

1. Bir Komisyon üyesinin ölümü veya çekilmesi durumunda Komisyon Başkanı A.B.Ö. Genel Sekreterini hemen haberdar eder. Sekreter boş kadroyu ölüm veya istifanın kesinleştiği tarihten itibaren bildirir.

2. Eğer bir üyenin geçici bir süreyle veya sürekli olarak görevlerini yerine getirme yetersizliği üzerine Komisyonun diğer üyeleri görüş birliğine varırsa, Komisyon Başkanı bundan Afrika Birliği Örgütü Genel Sekreterini haberdar eder. Sekreter boş üyeliği ilan eder.

3. Yukarıda belirtilen her durumda Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı boşalan yere tamamlanacak görev süresi için, bu sürenin altı aydan az olması durumu dışında yenisini seçer.

Madde 40

Her Komisyon üyesi görevini kendi ardılıının göreve başlamasına kadar sürdürür.

Madde 41

A.B.Ö. Genel Sekreteri bir Komisyon sekreteri belirler, bunun dışında Komisyon'a verilen işlerin yerine getirilebilmesi için zorunlu olan personeli,

araçları ve hizmetleri sağlar. A.B.Ö. bu personel, hizmet ve araçların giderlerini üzerine alır.

Madde 42

1. Komisyon, Başkan ve Başkan Yardımcısını iki yıl için seçer, bu seçim yenilenebilir.

2. Komisyon iç tüzüğünü yapar.

3. Yeter sayı yedi üyeye sağlanır.

4. Oylama sırasında oyların eşit bölünmesi durumunda Başkanın oyu üstün gelir.

5. A.B.Ö. Genel Sekreteri Komisyon çalışmalarında hazır bulunabilir. Genel Sekreter Komisyon'da ne görüşmelere ne de oylamalara katılabilir. Bununla birlikte, Komisyon Başkanınca toplantıda söz almaya davet edilebilir.

Madde 43

Komisyon üyeleri, Afrika Birliği Örgütü'nün ayrıcalık ve dokunulmazlıklara ilişkin Sözleşmesi'nde öngörülen diplomatik ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan görevlerini yerine getirirken yararlanırlar.

Madde 44

Komisyon üyelerinin harcırah ve ödemeleri Afrika Birliği Örgütü'nün düzenli bütçesinden karşılanır.

Bölüm II

KOMİSYONUN YETKİLERİ

Madde 45

Komisyon'un şu görevleri vardır :

1. İnsan ve halkların haklarını geliştirmek ve özellikle:

a) İnsan ve halkların hakları alanında Afrika sorunları üzerine dokümantasyon toplamak, inceleme ve araştırma yapmak, bilgileri düzenli hale getirmek, insan ve halkların hakları ile ilgilenen ulusal ve yerel organları cesaretlendirmek ve gerektiğinde hükümetlere görüş bildirmek ve onlardan istekte bulunmak.

b) Afrika hükümetlerince yasal mevzuatların kabulüne temel oluşturmak amacıyla, insan ve halklar haklarının ve ana özgürlüklerin kullanılmasına ilişkin hukuki sorunları çözmeye olanak veren prensip ve kuralları formüle etmek ve hazırlamak.

c) İnsan ve halkların haklarının korunmasıyla ilgilenen diğer Afrika veya uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak.

2. Bu Şart'ın belirlediği koşullarda insan ve halklar haklarının korunmasını sağlamak.

3. Bu Şarta taraf bir Devletin veya bir A.B.Ö. kurumunun veya A.B.Ö. tarafından tanınmış bir Afrika Örgütünün isteği üzerine, bu Şartın her hükmünü yorumlamak.

4. Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'nca kendisine verilebilecek diğer bütün görevleri yerine getirmek.

Bölüm III

KOMİSYONUN ÇALIŞMA USULÜ

Madde 46

Komisyon inceleme ve araştırmalarında her soruşturma yöntemine başvurabilir. Özellikle A.B.Ö. Genel Sekreterini ve araştırmalarını aydınlatmaya elverişli diğer bütün kişileri dinleyebilir.

I.-BU ŞARTA TARAF DEVLETLERCE YAPILAN BİLDİRİLER :

Madde 47

Eğer bu Şarta taraf bir Devlet yine Şarta taraf olan bir diğer Devletin bu Şart hükümlerini ihlal ettiği yolunda inandırıcı nedenler öne sürerse, yazılı bir bildiriyle sorun üzerine bu Devletin dikkatini çekebilir. Bu bildiri aynı zamanda A.B.Ö. Genel Sekreterine ve Komisyon Başkanına gönderilir. Kendisine bildiri gönderilen Devlet bildiriye aldığı tarihten itibaren üç aylık süre içinde, bildiri gönderen Devlete sorunu aydınlatıcı açıklama veya yazılı beyanlarda bulunmak zorundadır. Bu açıklama ve yazılı bildirimler elden geldiğince uygulanabilir veya uygulanmış usul, yasa ve düzenlemeleri ve ayrıca gerek kullanılmış olan gerek yürüyen gerekse henüz başlayan başvuru yolları hakkında bilgileri içermelidir.

Madde 48

Muhatap Devlet tarafından orijinal bildirim alınıp tarihinden itibaren 3 (üç) aylık süre içinde sorun iki yanlı uzlaşma yoluyla veya başkaca barışçı usulle

ilgili iki Devleti tatmin edecek biçimde çözülmemişse, biri veya diğeri Başkana yöneltilen bir yazı ile Komisyona, diğeri ilgili Devlete ve A.B.Ö. Genel Sekreterine durumu sunma hakkına sahiptir.

Madde 49

Bununla birlikte 47. madde hükümlerine rağmen eğer bu Şarta taraf olan bir Devlet yine Şarta taraf olan başka bir Devletin Şart hükümlerini ihlal ettiği kanaatindeyse, Komisyon Başkanına, A.B.Ö. Genel Sekreterine ve ilgili Devlete gönderilen bir bildiriyle sorunu doğrudan doğruya Komisyona götürebilir.

Madde 50

Komisyon bütün iç başvuru yollarının tüketildiği konusunda emin olduktan sonra, kendisine sunulan bir davaya bakabilir, müer ki bu başvuru usulünün anormal bir biçimde uzadığını açık olarak görmüş olsun.

Madde 51

1. Komisyon ilgili taraf Devletlerden kendisine dava ile ilgili her türlü gerekli bilginin sağlanmasını isteyebilir.

2. Davanın görülmesi sırasında ilgili taraf Devletler Komisyonda temsil edilirler, yazılı ve sözlü gözlemlerini takdim edebilirler.

Madde 52

İlgili Devletlerden olduğu kadar, gerekli gördüğü diğer kaynaklardan zorunlu bütün bilgileri elde ettikten ve insan ve halkların haklarına saygıya dayalı dostane bir çözüme ulaşmaya yönelik bütün elverişli araçları denedikten sonra Komisyon, 48. maddede belirtilen yazılı bildirimden itibaren makul bir süre içinde olguları ve vardığı sonuçları ayrıntılarıyla açıklayan bir rapor hazırlar. Bu rapor ilgili Devletlere gönderilir ve Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'na bildirilir.

Madde 53

Komisyon, raporunun iletilmesi sırasında Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'na yararlı gördüğü bir tavsiyede bulunabilir.

Madde 54

Komisyon Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'nın olağan oturumlarının her birine, etkinliklerine ilişkin bir rapor sunar.

II.- DİĞER BİLDİRİLER

Madde 55

1. Her oturumdan önce Komisyon Sekreteri, bu Şarta taraf olan Devletlerden gelen bildirimlerle başka bildirimlerin bir listesini oluşturur ve onları bu konuda bilgi sahibi olmak ve Komisyon'un konuyu ele almasını isteyen üyelere bildirir. 2. Komisyon, üyelerinin salt çoğunluğunun isteği üzerine konuyu ele alabilir.

Madde 56

Komisyonu ulaşan ve insan ve halklar haklarına ilişkin olan 55. maddede belirtilen bildirimlerin zorunlu olarak incelenmeleri için aşağıdaki koşulları taşımaları gerekir :

1. Başvuru sahibinin, Komisyon'dan adının saklanmasını istese bile, kimliğini belirtmek.

2. Afrika Birliği Örgütü Şartı ile bağdaşır veya bu Şart'la bağdaşır olmak.

3. Söz konusu Devlete, kurumlarına veya A.B.Ö.'ne yönelik hakaretamik veya sövmeye ilişkin hükümler içermemek.

4. Yalnızca kitle iletişim araçlarıyla yayınlanan haberlerin toplanmasıyla sınırlanmamak.

5. Başvurulara ilişkin usulün anormal derecede uzun olduğunu Komisyonun gözlemiş olması durumu dışında, varsa iç başvuru yollarını tüketmiş olmak.

6. İç başvuru yollarının tüketilmesinden veya Komisyon'un konuyu ele alış süresini işletmeye başlatan tarihten itibaren geçen makul bir süre içinde açılmış olmak.

7. Gerek Birleşmiş Milletler Şartı, gerek Afrika Birliği Örgütü Şartı ilkeleri ve gerekse bu Şart'ın hükümlerine uygun olarak çözüme bağlanmış durumlara ilişkin olmamak.

Madde 57

Esasa ilişkin incelemelerden önce, her bildiri Komisyon Başkanı tarafından ilgili Devletin bilgisine sunulmalıdır.

Madde 58

1. Komisyon görüşmesi sonunda, bir veya birden çok bildirimde insan ve halklar haklarının ağır ve toptan ihlalinden kaynaklandığı izlenimi veren

özel durumları ayrıntılı olarak yansıttığının ortaya çıkmasıyla, Komisyon bu durumlar üzerine Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'nın dikkatini çeker.

2. Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı Komisyon'dan bu durumlar üzerine incelemenin derinleştirilerek, kendi değerlendirme ve önerilerinin ekli olduğu ayrıntılı bir rapor hazırlamasını isteyebilir.

3. Komisyon tarafından gözlenen ivedi bir durumun varlığında, Komisyon bunu Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı Başkanı'na iletir, derinleştirilmiş bir inceleme isteyebilir.

Madde 59

1. Bu bölüm çerçevesinde alınan bütün önlemler Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'nın başka bir biçimde karar vermesine değin gizli kalacaklardır.

2. Bununla birlikte, rapor Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı kararı üzerine Komisyon Başkanı'nca yayınlanır.

3. Komisyon'un faaliyet raporu Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı'nca incelendikten sonra Komisyon Başkanı'nca yayınlanır.

Bölüm IV

UYGULAMA İLKELERİ

Madde 60

Komisyon insan ve halklar haklarına ilişkin uluslararası hukuktan, özellikle insan ve halklar haklarına ilişkin çeşitli Afrika belgelerinin hükümlerinden, Birleşmiş Milletler Şartı hükümlerinden, Afrika Birliği Örgütü Şartı'ndan, İnsan Hakları Evrensel Bildirisinden, insan ve halklar hakları alanında Birleşmiş Milletler'ce ve Afrika ülkelerince kabul edilmiş diğer belge hükümlerinden, ayrıca üyeleri bu Şarta taraf olan Birleşmiş Milletler uzman kurumlarında kabul edilmiş değişik belge hükümlerinden esinlenir.

Madde 61

Komisyon hukuk kurallarını belirlemede yardımcı araçlar olarak aynı zamanda ;

- Afrika Birliği Örgütü üye Devletlerince açıkça tanınmış kurallar koyan, gerek genel gerek özel diğer uluslararası sözleşmeleri,
- İnsan ve halklar haklarına ilişkin uluslararası normlara uygun Afrika uygulamalarını,
- Genellikle hukuk olarak kabul edilen teamülleri,
- Afrika uluslararası kabul edilen hukukun genel ilkelerini,
- Ayrıca içtihat ve öğretiyi,
göz önüne alır.

Madde 62

Her Devlet bu Şartın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her iki yılda bir, bu Şartla tanıyan ve güvence altına alınan hak ve özgürlüklere gerçeklik vermek amacıyla alınan yasal nitelikli veya başkaca önlemler hakkında bir rapor sunu a yükümlülüğü altına girer.

Madde 63

1. Bu Şart Afrika Birliği Örgütü'ne üye Devletlerin imzasına, onayına veya katılmasına açık olacaktır.
2. Bu Şartı onaya veya Şarta katılmaya ilişkin belgeler Afrika Birliği Örgütü Genel Sekreterliğine teslim edilir.
3. Bu Şart Afrika Birliği Örgütü üye Devletlerinin salt çoğunluğuyla onaylama veya katılma belgelerinin Genel Sekreterlikçe alınmasından üç ay sonra yürürlüğe girer.

ÜÇÜNCÜ KISIM : ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Madde 64

1. Bu Şart yürürlüğe girer girmez, bu Şartın ilgili madde hükümlerince saptanan koşullarda Komisyon üyelerinin seçimi yapılır.
2. Afrika Birliği Örgütü Genel Sekreteri Komisyonu ilk toplantısını yapmak üzere, örgüt merkezine çağırır. Bundan sonra, Komisyon zorunlu olduğu zaman her sefer veya yılda en az bir kez Başkanınca toplantıya çağırılır.

Madde 65

Bu Şartı onaylayan veya yürürlüğe girdikten sonra ona katılan Devletlerin

her biri için, anılan Şart bu Devletçe katılma veya onay belgesinin teslim tarihinden itibaren üç ay sonra sonuç doğurur.

Madde 66

Protokoller veya özel anlaşmalar, gerektiğinde bu Şartın hükümlerini tamamlayabilir.

Madde 67

Afrika Birliği Örgütü Genel Sekreteri, Afrika Birliği Örgütü üye Devletlerini her onay veya katılma belgesinin tesliminden haberdar edecektir.

Madde 68

Bu Şart, eğer taraf bir Devlet Afrika Birliği Örgütü Genel Sekreterliği'nden bu amaçla yazılı istemde bulunursa değiştirilebilir veya gözden geçirilebilir. Devlet ve Hükümet Başkanları Konferansı ancak bütün taraf Devletler öngördükleri zaman ve Komisyon bunu istekli Devletin talebine görüşünü bildirdiği zaman değiştirme tasarsını ele alabilir. Değişiklik taraf Devletlerin salt çoğunluğunca onaylanmalıdır. Bu değişiklik Afrika Birliği Örgütü Genel Sekreterliği'ne bu kabulün bildirilmesinden üç ay sonra anayasal kurallarına uygun olarak yürürlüğe girer.